

TENDINȚE PRIVIND AMENINȚĂRILE GLOBALE ȘI REGIONALE ÎN EPOCA GLOBALIZĂRII

TRENDS REGARDING THE GLOBAL AND REGIONAL THREATS IN THE AGE OF GLOBALIZATION

*Gl. bg. (r.) prof. univ. dr. Mircea UDRESCU**
*Col. (r.) prof. univ. dr. Benone ANDRONIC***

Rezumat: Astăzi, pe fondul unui mediu ambient ce devine din ce în ce mai turbulent, amenințările la adresa securității națiunilor par a fi mai pregnante ca niciodată. Organismele de securitate internaționale fac eforturi ca pacea pe Planeta Albastră să se mențină, cel puțin la stadiul actual și nu se știe dacă efortul lor va fi încununat de succes.

În acest climat de nesiguranță, pe fondul unei globalizări tot mai accentuat, unele națiunile par a nu-și găsi, cel puțin în acest moment, căile de acțiune pentru a face față noilor amenințări globale și regionale.

Autorii articolului arată, în opinia lor, care ar fi amenințări globale și regionale, maniera în care s-ar putea manifesta acestea la adresa securității naționale a României și cum ar trebui să se comporte factorii responsabili, față de modul în care ar trebui să acționeze, pentru a ne păstra integritatea și suveranitatea națională.

Cuvinte-cheie: globalizare accentuată; mediul de securitate instabil; amenințare; destabilizare economică; agresiuni posibile; securitate națională.

Abstract: Nowadays, in the context of a security environment that becomes more and more turbulent, the threats to nations' security seem to be more intense than ever. International security organizations are making efforts to maintain peace on the Blue Planet at least at the present stage, but little is known about their chances of success.

In this unstable environment, in the framework of globalization, some nations do not seem able to find, at least for the time being, the right ways of action so as to handle the new global and regional threats.

The authors of this paper show their opinions on the current global and regional threats, the ways in which they might affect Romania's national security and how decision-makers should react in order to preserve national integrity and sovereignty.

Keywords: increased globalization; unstable security environment; threat; economic destabilization; possible aggression; national security.

* Prof. Univ. Asoc. la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, membru titular al Academiei Oamenilor de Științe din România, email: mirceaudrescu@yahoo.com,

** Prof. univ. asoc. la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Științe din România, email: benoneandronic@yahoo.com

Teorii actuale ale conducerii sugerează că managementul unei firme poate reacționa la influențele mediului exterior fie prin adaptarea la mediu, fie prin influențarea factorilor de influență în sensul dorit de organizația expusă și, în cazul în care cele două direcții de acțiune nu sunt posibile, managementul trebuie să ia în calcul schimbarea obiectului de activitate. Până să se ia decizia potrivită asupra sensului de acțiune, managementul este obligat să sesizeze mutațiile ce se produc în mediul exterior, mutații ce se pot concretiza în factori de risc sau în amenințări la existența proprie. Desigur, fiecare țară, ca macroorganizație recunoscută în plan regional și internațional, își studiază mediul de securitate, încercând să sesizeze atât amenințările globale cât și pe cele regionale, cu scopul de a asigura continuitatea progresului social. Prin risc politic putem înțelege probabilitatea de a înfrunta o situație neprevăzută, de angajare într-o activitate nesigură, chiar periculoasă, în care nu este cuantificată cu mare certitudine șansa de câștig sau de pierdere. Situațiile de risc managerial oferă mai multe variante de acțiune, în condițiile în care fiecare dintre acestea nu garantează obținerea unui rezultat. În condițiile ultimelor luni, pentru România se pare că mediul ambiant devine dintr-o dată mai turbulent. Pe această linie, considerăm că se pun din ce în ce mai mult în evidență următoarele situații, ca generatoare de riscuri și amenințări globale și regionale, astfel:

- Actualitatea politică și economică este zdruncinată de tendințele majore rezultate din desfășurarea lucrărilor de la Forumul Economic Mondial, din 17-20 ianuarie 2017 de la Davos, care se pare că vor marca evoluțiile viitoarelor decenii ale omenirii. Cu această ocazie, noua administrație americană a declarat cu claritate că a devenit adversara globalizării economice mondiale, SUA urmând să se concentreze pe aspecte ce țin preponderent de interese naționaliste. În replică, chiar președintele Chinei a avertizat că nimeni nu trebuie să se joace cu o asemenea opțiune, deoarece problemele omenirii nu sunt generate acum de evoluția globalizării. China însăși de acum este rezultatul globalizării, ea asigură salariu pentru câteva sute de milioane de oameni, iar eliminarea principiilor de bază ale globalizării economiei – libertatea circulației capitalurilor, libertatea comerțului și libertatea circulației forței de muncă – ar duce inevitabil la destabilizarea gravă a economiei mondiale. Instabilitatea economică mondială în mod cert va influența negativ stabilitatea socială, ceea ce va pune sub semnul întrebării însăși pacea globală. La rândul său, Uniunea Europeană este obligată să se adapteze la noile provocări, deciziile politice urmând să aibă consecințe chiar în planul liniștii sociale și construcției securității comune.

- Previiziunile STRATFOR pentru 2017 sugerează următoarele previziuni imediate, astfel: SUA va continua să fie o mare putere globală, dar una obosită. Ea va direcționa propriile acțiuni dinspre componenta internațională a politicilor sale

către latura lor națională. Este de așteptat ca SUA să înlocuiască unele surse de aprovizionare de sorginte euro-asiatică cu unele ce țin de piața națională, inclusiv punerea în operă a exploatațiilor economice de șist. Se fac tot mai auzite vocile care dezaprobă politicile hazardate de implicare majoră a SUA în țări de la periferia NATO, ca Ucraina, Georgia etc. Anglia se va plia politic pe consolidarea legăturilor tradiționale cu SUA. Uniunea Europeană găsește tot mai greu drumul spre prosperitatea comună, ceea ce face să crească sentimentele de nemulțumire ale funcționării acestei construcții politice. În UE devine tot mai accentuat curentul naționalist. Este posibilă regândirea mecanismelor de funcționare ale UE. Pentru Rusia sunt previzibile acțiuni de rediscutare favorabilă a sancțiunilor internaționale. Sunt previzibile acțiunile Rusiei de consolidare a unei uniuni vamale ce ar putea implica unele state din spațiul ex-sovietic. De asemenea, Rusia s-ar putea să beneficieze de pe urma scumpirii unor produse naturale, mai ales a petrolului și gazelor naturale. România este văzută ca foarte dependentă de UE și lipsită de încredere în forțele proprii. Pentru a-și putea folosi în interes național poziția sa geo-politică – se găsește între UE, piața unică rusească și porțile Orientului – României i se indică să acționeze în următoarele direcții: utilizarea pieței proprii de desfaceri, reducerea dependenței de UE, consolidarea încrederii în forțele proprii, stimularea pătrunderii pe piețele Balcanilor, Ucrainei și pe piața Mării Mediterane, depășirea fricii de Rusia. Desigur, România cunoaște aceste previziuni, dar pare să nu găsească forme specifice de manifestare curajoasă, astfel încât să parzeze tendințele ca aceste tendințe regionale și globale să nu se transforme în adevărate agresivități.

• Schimbarea centrului de greutate al politicii mondiale. Multă vreme omenirea s-a găsit sub cupola a doi poli de putere – puterea occidentală și puterea comunistă – o cupolă care polariza strategiile de securitate ale tuturor celorlalte state. Chiar și așa-zisele state nealiniat, în mod individual se aliniau, funcție de interesul lor de moment și funcție de interesul puterilor dominante din cadrul celor doi poli de putere, uneia sau alteia dintre oportunități. Odată cu victoria occidentului asupra estului comunist, SUA s-a autointitulat marea putere globală, mondială și a crezut că va fi urmată necondiționat în toate demersurile cerute de ordinea mondială, tot mai globalizată. Drept urmare, organismele tradiționale ale ordinii mondiale, cu precădere ONU, și Consiliul de Securitate au început să fie ignorate, s-a evidențiat excepționalitatea americană, ceea ce a dus la radicalizarea unor aspecte ce caracterizează climatul de ordine internațională. Acum SUA par să fie o mare putere obosită, care își propune să se îngrijească mai mult de sine, decât să vegheze la apărarea unei ordini mondiale de tip american. În asemenea condiții se consideră că istoria nu s-a sfârșit, ci se reinventează, se rescrie. Tendințele politice actuale scot în evidență apariția și consolidarea a trei poli majori de putere

mondială: un pol ce se structurează pe tradiționalismul anglo-american, un pol specific Babilonului european marcat geografic de Uniunea Europeană, iar al treilea pol este dat de o tot mai evidentă coeziune euro-asiatică, în care Rusia, China și India încearcă să se exprime în comun. O geopolitică tripolară este pe cale să se afirme, fiecare pol de putere având în zona sa de influență alte structuri polarizante de susținere. SUA și Regatul Unit se declară gata de a reveni la alianța lor privilegiată, în care primează interesul național, iar NATO pare a fi un organism depășit, numit astfel chiar de fondatorul său de bază – SUA. China și Rusia au devenit cele mai înfocate apărătoare ale globalizării și internaționalizării, cu respectarea înțelegerilor globale, iar UE încearcă o coagulare politică, susținând și pe mai departe importanța NATO, dar într-o formulă modificată. Chiar în Strategia Globală a UE se declară cu claritate: „*În acest context, UE trebuie să fie consolidată ca o comunitate de securitate: eforturile europene în domeniul securității și apărării ar trebui să permită UE să acționeze în mod autonom, contribuind în același timp, de asemenea, și prin întreprinderea de acțiuni în cooperare cu NATO. O apărare europeană mai credibilă este esențială, de asemenea, pentru un parteneriat transatlantic solid cu Statele Unite ale Americii.*”¹²⁹ În acest proces grandios de rescriere a configurației polilor de putere mondială, unele țări aflate la periferia ariei de interes este posibil să suporte agresiuni ce vizează suveranitatea, securitatea și integritatea teritorială, așa cum s-a mai întâmplat de multe ori în istorie. Fără un cuvânt greu de spus în context european, cu o economie destructurată, cu o armată redusă la elemente simbolice, cu o dezbinarea socială tot mai evidentă, cu o viață politică supusă intereselor companiilor multinaționale, cu vecini nemulțumiți de trecutul istoric comun, România apare ca o țară care ignoră condamnatul riscuri tot mai probabile, chiar posibile, ce deocamdată stau ascunse în spatele unor angajamente strategice, la care puțini mai fac referiri.

- La capătul axei noastre strategice occidentale de securitate și dezvoltare se află SUA. De acolo, s-au făcut auzite direcțiile strategice de acțiune ale partenerului nostru strategic, astfel: Interesul SUA va fi în toate situațiile pe primul loc; se proiectează o reformă fiscală istorică, care va reduce rata de impozit pe companiile americane, astfel încât acestea să poată concura și prospera oriunde și cu oricine; se promite lansarea reconstrucției țării, printr-o legislație care va declanșa investiții de mii de miliarde de dolari pentru infrastructura națională, acțiune în care se vor crea milioane de locuri de muncă pentru americani; se pregătește reformarea radicală a sistemului de imigrare în SUA, după un sistem bazat pe merit, de acceptare de imigranți cu anumite capacități profesionale, capabili să se întrețină pe ei și familiile lor; se continuă susținerea fermă a NATO, în care rolul de lider al SUA trebuie să

¹²⁹ Cf. Foreign policy România, nr. 1/2017, p. 11.

crească, concomitent cu creșterea contribuției celorlalte state, mai ales în plan financiar, la gestionarea securității mondiale; lupta antiteroristă va căpăta importanță capitală imediată; se impune restabilirea urgentă a integrității și a prerogativelor statului de drept la granițele SUA. Când SUA declară că angajamentele cu celelalte state pornesc de la principiul interesului primordial al SUA, toate statele lumii sunt îndreptățite să creadă că bună parte din angajamentele comune existente între cele două părți la un moment dat nu mai sunt de actualitate, și parte din aspectele acoperitoare în trecut pot deveni vulnerabilități proprii, chiar factori de risc pe termen mediu și lung.

• Pe axa strategică euro-atlantică a securității naționale, elementul central structural și funcțional este dat de construcția europeană. România s-a pus la dispoziția UE în 2007 cu convingerea că nivelul de prosperitate și de securitate al țării va fi catalizat de organismele comunitare. Se vorbea atunci de un viitor politic, de un viitor economic, de un viitor de securitate comun. De atunci, s-au produs evenimente care au dus la erodarea susținerii construcției europene, ca: respingerea constituției europene de state importante, criza financiară din 2008, ieșirea Marii Britanii din UE, gestionarea dureroasă a deficitelor bugetare etc. Pe acest fond, conducerea UE a făcut public mesajul necesității schimbării esențiale a funcționării uniunii, sugerându-se cinci scenarii demne de analizat: 1. Menținerea cursului actual, dar procesul luării deciziilor este din ce în ce mai complicat. 2. Concentrarea eforturilor pe direcția Pieței Unice (susținerea libertății de circulație a mărfurilor și capitalurilor) și renunțarea la rezolvarea problemelor care o divizează (libertatea de circulație a forței de muncă). 3. O Europă cu mai multe viteze devenite acum „*ritmuri și intensități diferite*”¹³⁰ – cel puțin trei fiind evidente: țări din zona euro care vor face mai mult pe direcțiile apărare, securitate internă, fiscalitate și politici sociale, țări din zona euro care vor insista mai mult pe politici fiscale și politici sociale și țări care nu se găsesc în zona euro, dar care implementează politici comunitare. O Europă cu mai multe viteze este o Europă cu mai multe grade de integrare și se traduce ca o atitudine de sancționare a unor țări de către alte țări. Este o Europă în care deciziile se iau într-o parte și se pun în aplicare chiar dacă în altă parte se vorbește de alte priorități. Este o Europă în care unele state se simt îndreptățite să dezvolte relații de cooperare mai profunde și mai rapide, fără ca acest proces să cuprindă și pe celelalte state. Pare a fi un risc la ideea unității. 4. O UE cu mai puține priorități – consolidarea pieței unice și economia durabilă. 5. Delegarea puterii către organismele centrale de conducere, o adevărată federalizare, cu principalele decizii de politică în afara frontierelor. Deja direcția strategică în care se va îndrepta UE este prognozată de președintele

¹³⁰ Declarația comună a Summitului Uniunii Europene, Roma, 25 martie 2017.

francez, citat de mai multe publicații europene: „Nu există o alternativă la o Uniune Europeană cu mai multe viteze pentru a evita dezintegrarea acesteia, „Europa celor 27 nu mai poate fi Europa uniformă a celor 27. Timp de mulți ani, această idee a unei Europe diferențiate, cu viteze diferite, cu ritmuri distincte de a progresa a generat multă rezistență. Însă astăzi, aceasta este o idee care se impune. În caz contrar, Europa este cea care va exploda”, Întrebat dacă nu există vreo alternativă la această Europă cu mai multe viteze, Francois Hollande a răspuns: „Nu. Fie facem lucrurile în mod diferit, fie nu le vom mai face împreună”...„În viitor va exista un pact comun, o piață internă cu o monedă unică pentru unii. Însă pe această bază va fi posibil, pentru statele membre care vor să meargă mai departe în ceea ce privește domeniul apărării, al armonizării fiscale sau sociale, mai departe în ceea ce privește cercetarea, cultura, tineretul”, a declarat Hollande. În consecință, pentru unii membri ai UE mirajul UE se poate transforma dintr-o iluzie dureroasă într-o decepție și mai dureroasă. Iluzia dureroasă rezultă din deciziile de aderare care au dus la subordonarea resurselor economice naționale și la diminuarea prerogativelor de suveranitate, iar decepțiile dureroase decurg din lăsarea unor țări, destructurate economic și social, la periferia unor sisteme zonale cu mai multe praguri de acces, ce se constituie pentru acestea în noi vulnerabilități și factori zonali de risc. Când nu se stăpânesc asemenea procese, se aluneacă foarte ușor spre dezordine socială, spre corupție endemică, spre de structurare administrativă și statală.

- Zona Euro, nucleul central al construcției europene dă semne de neliniște. Acum, după ieșirea Marii Britanii din construcția europeană și după instalarea la Casa Albă a lui Donald Trump, principalii actori ai Eurozonei iau în calcul și cele mai pesimiste scenarii. Scenariile pesimiste sunt alimentate de tendințe îngrijorătoare ce țin de unele deplasări centrifuge ale politicilor naționale, astfel: Olanda analizează implicațiile ieșirii sale din Zona Euro în cazul unei crize previzibile; în Italia deja jumătate din electorat susține partidele naționaliste care propun ca și Italia să urmeze exemplul Marii Britanii; în Franța, Frontul Național, formațiune de extremă-dreaptă, aflată deja pe primul loc în sondaje, declară iminența organizării unui referendum cu privire la apartenența țării la Zona Euro; în Grecia, măsurile de austeritate, resimțite ca amestec brutal din exterior asupra suveranității naționale, se percep ca generatoare de acțiuni ce vor pune sub semnul întrebării conducerea Zonei Euro; există puncte de vedere, mai mult personale, atât în Germania, cât și în Olanda, care nu exclud posibilitatea reconfigurării Zonei Euro. În mod evident, dacă Eurozona se destramă, se pune în pericol ordine politică, economică și de securitate din Europa. Dar și permanenta amenințare la adresa ei se constituie în risc plauzibil la trăinicia sa. Pe cale de consecință, țările care doresc să adere la Eurozonă sunt nevoite să fundamenteze cu maximă

precauție foaia de parcurs, deoarece este posibil ca drumul ales să conducă la o prăpastie.

• Nimeni nu se mai îndoiește de puterea informației. Ea are un rol important în fundamentarea ipotezelor științifice, dar are un rol imens în fundamentarea deciziilor politice care dau sens drumului ales de o națiune sau alta. Însă, oamenii află, de multe ori prea târziu, că unele adevăruri au fost prezentate însoțite de un spectru larg de știri false, sau că știrile false au înlocuit pur și simplu adevăruri ascunse. În timp ce se vizitează o operă de artă intitulată „Babel 2001”, instalată la Muzeul Tate Modern din Londra, formată din sute de aparate de radio care emit în același timp, oamenii de știință atenționează că mecanismul mental uman a devenit vulnerabil la manipulare. Este foarte bine când, în legătură cu informațiile primite, oamenii parcurg două etape esențiale pentru asumarea informației, astfel: înțelegerea acesteia și stabilirea valorii ei de adevăr. Numai că raportarea informației la adevăr necesită eforturi deosebite. De aceea, mai ales în contextul mulțimilor mai puțin pregătite, dar foarte asmuțite emoțional, se consideră a fi adevărat tot ceea ce s-a putut înțelege din informație. Oamenii au iluzia că înțeleg lucrurile de la sine, sunt mulțumiți cu generalizări neconforme, și renunță la efortul de controla veridicitatea informației, simțind un anumit confort la faptul că acumulează informații cu statut fals de informație adevărată. De aici, conformarea, comportamentul comun, devine rezultatul deciziei altora. Cineva reușește să decidă pentru altcineva, pentru alții. Empatia, respectul, încrederea, pe un fond de cultivare a emoției colective, ne fac să acționăm sincron cu ceilalți. Chiar și teama de a nu fi considerați proști ne face să participăm la acțiuni insuficient de lucide. Oamenii sunt astfel manipulați, dar nu cred acest lucru, pentru că ei cred o știre falsă ca fiind adevărul pentru care ei este bine să se manifeste. Apare astfel riscul manipulării maselor cu știri false, știindu-se faptul că informațiile false pot influența radical comportamentul. Știrile false ajung să controleze comportamentul maselor la alegeri, la manifestații sportive și culturale, la mișcări de stradă, la diluarea convingerilor culturale și naționale. Asemenea acțiuni subterane sunt evidente atunci când se analizează, de regulă post-factum, contribuția televiziunilor, posturilor de radio și ziarelor la unele demersuri de masă. Este lesne de înțeles de ce mass-media se opune cu vehemență oricărei încercări de normare și legalizare a activităților media. Totul este tradus ca atac la libertatea de exprimare, dar se ignoră posibilitatea de folosire cu tendință a informațiilor false. În plan global, victoria în alegeri a lui Donald Trump, în urma unei campanii acuzată de manipulare știrilor false, se pare că a generat intensificarea dezbaterii privind pericolul public al acestora. Se pare că România a suportat numeroase exerciții de manipulare a opiniei publice prin utilizarea de știri false, aspect ce se menține în rândul amenințărilor globale, regionale și naționale asupra securității naționale.

Concluzii: Desigur, este tot mai evident că, nu numai colocvial, în ultima perioadă de vreme se fac afirmații ce interferează alianțele permanente și cunoscute de securitate cu comunitățile globale de securitate. NATO a lansat conceptele de parteneriate globale, pentru ca de curând UE să se considere o comunitate de securitate globală. Pe acest fond, apar interpretări nu numai de semantică, dar și de demers politic, între aliați și parteneri strategici. Spre exemplu, în Afganistan și în Iraq, SUA și NATO au constatat că, uneori, aliații erau mai puțini decât membrii NATO, pentru ca alteori partenerii de acțiune să fie mult mai mult decât numărul aliaților NATO. Așa a început să se pună problema regândirii construcției NATO, acțiune ce se pare că s-a declanșat odată cu noua administrație de la Washington. Dintr-odată se pune și problema reconstrucției UE. Toate aceste tendințe se transformă în turbulențe pentru statele care, odată admise în UE au crezut că vor putea spera la un Audi, Mercedes sau Peugeot, dar se pot trezi că li se oferă un Trabant de mâna a doua.

BIBLIOGRAFIE

- *** *Declarația comună a Summitului Uniunii Europene*, Roma, 25 martie 2017;
DIACONU F., *Război clasic-limitat și război total*, Editura Universității din București, București, 2006;
KOTTER J., COHEN D., *Inima schimbării*, Editura Meteor Press, București, 2008;
KOTTER J., *Forța schimbării*, Editura Publica, București, 2009;
PETERS J.T., WATERMAN H.R., *În căutarea excelenței*, Editura Meteor press, București, 2011;
RAQUIN B., *Marile manipulări din epoca modernă*, Editura ProEditură și Tipografie, bucurești, 2007;
Revista Foreign Policy România, anii 2016, 2017.

